

række. Gennemgående er bogen dog klar og velskrevet, og det skal understreges, at den præsenterer et første spadestik i et pionerland, og at der er tale om en særdeles prisværdig indsats. Biblioteker bør have denne bog på hylderne, specialister kan ikke komme uden om den, og studenter med interesse for den kommunale arena bør læse den.

Finn Bruun
Institut for statskundskab
Aarhus Universitet

Matt Henn, *Opinion Polls and Volatile Electorates. Problems and Issues in Polling European Societies*, Aldershot: Ashgate, 1998, 258 s., £ 40 (hb.).

Denne bog fortæller om opinionsmålinger. Det er jo et meget omfattende emne; Matt Henn beskæftiger sig navnlig med dem, der måler partiernes styrke op til valgene. Endvidere indskrænker han sig hovedsagelig til Storbritannien og Østeuropa. På disse punkter får vi ganske meget at vide om målingernes historie, hvilke bureauer der er, hvilke metoder de bruger, og hvor præcise de er til at forudsige valgresultaterne.

Disse praktiske oplysninger er sat ind i en normativ teoretisk ramme. I hvor høj grad kan målingerne siges at bidrage til demokratiske processer i de forskellige lande, og afspejler målingerne nogenlunde pålideligt de omstrukturings- og udviklingsprocesser, som landene gennemløber i disse år?

Udgangspunktet er pioneren George Gallups – af gode grunde optimistiske – syn på opinionsmålingernes demokratiske funktion, fremført i *The Pulse of Democracy* i 1940. For ham var opinions-

målingerne vejen til virkeliggørelse af idealet om direkte demokrati. Over for dette synspunkt stilles Schumpeters mere skeptiske synspunkter i *Capitalism, Socialism and Democracy* fra 1976, hvori han betvivler vælgerens evne og motivation til at foretage realistiske politiske vurderinger. I praksis bliver demokrati en konkurrence mellem eliter, og i dette perspektiv anvendes opinionsundersøgelser til at markedsføre partiet og dets ledere på den mest effektive måde samt til at fejde vælgerønsker, partiet ikke har brug for, ind under gulvtæppet. Som en tredje model kan man selvfølgelig opstille den totalitære, der navnlig er kendt fra kommunistiske systemer, hvor undersøgelserne tjener efterretnings- og propagandafunktioner.

Som Henn også siger, er sandheden i vore dage naturligvis, at opinionsmålingerne har alle disse funktioner på samme tid; og for at komme videre skal man diskutere og studere, hvilke egenskaber ved de politiske systemer og den politiske kultur der kan fremme målingernes positive funktioner set fra et demokratisk synspunkt.

Det er også, hvad Matt Henn forsøger i kapitel 3-4. Det er ganske interessant, at han ender med at konstatere en række fællestræk ved nutidens „Complex Politics“, hvad enten den foregår i de senkapitalistiske eller de postkommunistiske lande. I begge typer af samfund finder man eksempelvis en stigende diversitet i politiske værdier, hurtigt skiftende partikoalitioner med nye partier på vej frem, en deregulering af nyhedsmediernes, samt en stigende følsomhed fra regeringernes side over for opinionen. Det siger næsten sig selv, at her er et godt marked for opinionsmålinger af tvivlsom kvalitet.

Kapitel 5-7 rummer en detaljeret redegørelse for opinionsmålingernes histo-

række. Gennemgående er bogen dog klar og velskrevet, og det skal understreges, at den præsenterer et første spadestik i et pionerland, og at der er tale om en særdeles prisværdig indsats. Biblioteker bør have denne bog på hylderne, specialister kan ikke komme uden om den, og studenter med interesse for den kommunale arena bør læse den.

Finn Bruun
Institut for statskundskab
Aarhus Universitet

Matt Henn, *Opinion Polls and Volatile Electorates. Problems and Issues in Polling European Societies*, Aldershot: Ashgate, 1998, 258 s., £ 40 (hb.).

Denne bog fortæller om opinionsmålinger. Det er jo et meget omfattende emne; Matt Henn beskæftiger sig navnlig med dem, der måler partiernes styrke op til valgene. Endvidere indskrænker han sig hovedsagelig til Storbritannien og Østeuropa. På disse punkter får vi ganske meget at vide om målingernes historie, hvilke bureauer der er, hvilke metoder de bruger, og hvor præcise de er til at forudsige valgresultaterne.

Disse praktiske oplysninger er sat ind i en normativ teoretisk ramme. I hvor høj grad kan målingerne siges at bidrage til demokratiske processer i de forskellige lande, og afspejler målingerne nogenlunde pålideligt de omstrukturings- og udviklingsprocesser, som landene gennemløber i disse år?

Udgangspunktet er pioneren George Gallups – af gode grunde optimistiske – syn på opinionsmålingernes demokratiske funktion, fremført i *The Pulse of Democracy* i 1940. For ham var opinions-

målingerne vejen til virkeliggørelse af idealet om direkte demokrati. Over for dette synspunkt stilles Schumpeters mere skeptiske synspunkter i *Capitalism, Socialism and Democracy* fra 1976, hvori han betvivler vælgerens evne og motivation til at foretage realistiske politiske vurderinger. I praksis bliver demokrati en konkurrence mellem eliter, og i dette perspektiv anvendes opinionsundersøgelser til at markedsføre partiet og dets ledere på den mest effektive måde samt til at fejfe de vælgerønsker, partiet ikke har brug for, ind under gulvtæppet. Som en tredje model kan man selvfølgelig opstille den totalitære, der navnlig er kendt fra kommunistiske systemer, hvor undersøgelserne tjener efterretnings- og propagandafunktioner.

Som Henn også siger, er sandheden i vore dage naturligvis, at opinionsmålingerne har alle disse funktioner på samme tid; og for at komme videre skal man diskutere og studere, hvilke egenskaber ved de politiske systemer og den politiske kultur der kan fremme målingernes positive funktioner set fra et demokratisk synspunkt.

Det er også, hvad Matt Henn forsøger i kapitel 3-4. Det er ganske interessant, at han ender med at konstatere en række fællestræk ved nutidens „Complex Politics“, hvad enten den foregår i de senkapitalistiske eller de postkommunistiske lande. I begge typer af samfund finder man eksempelvis en stigende diversitet i politiske værdier, hurtigt skiftende partikoalitioner med nye partier på vej frem, en deregulering af nyhedsmediernes, samt en stigende følsomhed fra regeringernes side over for opinionen. Det siger næsten sig selv, at her er et godt marked for opinionsmålinger af tvivlsom kvalitet.

Kapitel 5-7 rummer en detaljeret redegørelse for opinionsmålingernes histo-

rie i England, der tages som eksempel på et senkapitalistisk samfund. Typisk er her opinionsmålingernes symbiotiske forhold til pressen, hvor det er i begge parter interesse at forøge målingernes nyhedsværdi ved at overdrive små forandringer i partiernes styrkeforhold, en praksis der ikke just harmonerer med bestræbelserne for at foretage pålidelige og repræsentative målinger. Med hensyn til målinger af befolkningens holdning til forskellige *issues* er det typiske, at partierne bruger målingerne til at afprøve vælgernes reaktion på de emner, der kan bruges i en kommende valgkamp; eller at en regering checker befolkningens holdning til et emne, hvor regeringen er kommet under pres fra en gruppe aktive borgere, som for eksempel abortmodstandere. I lande, hvor parlamentet kan opløses, griber opinionsmålingerne endvidere afgørende ind på beslutningen om at udskrive valg. En engelsk kommentator udtrykker det således: „På en skala fra 1 til 10 ville jeg give dem 11, når det drejer sig om at sætte datoen!“

Det betyder dog ikke nødvendigvis, at spændingen er taget ud af valgene. Ved valget i april 1992 halede de konservative en uventet sejr hjem. Matt Henn viser, at de konservativs styrke i gennemsnit var undervurderet af de sidste målinger i dagene før valget med over fire procent, og Labour tilsvarende overvurderet. Denne fejl på 8.5 procent i difference blev voldsomt forstærket i mandattallet til Underhuset som følge af det engelske valgsystem med enkeltmandskredse. Senere beregninger viste, at en del af fejlbedømmelsen skyldtes sene skifttere; en anden del skyldtes, at svarpersonerne ikke ville ud med deres partivalg; dertil kom, at konservativt disponerede vælgere formentlig havde højere valgdeltagelse end Labour-sympatisørerne.

Der er altså fejkilder knyttet til opinionsmålingerne, og tilliden til disse målingers præcision er nok overdreven. Vi har jo også danske eksempler på, at målingerne er gået galt i byen: EU-folkeafstemningen i 1992 og folketingsvalget i marts sidste år. Matt Henn fremdrager en lang række eksempler på bureauernes fiaskoer ved de senere års valg i og uden for Europa. Man får det indtryk, at selv om branchen er vokset stærkt i de senere år, er dens resultater ikke blevet bedre end før i tiden. Det synes at være reglen snarere end undtagelsen, at prognoserne afviger signifikant fra valgresultatet. Mange af fejlprognoserne går endda upåagtet hen, fordi bureauerne trods alt har den rigtige vinder – så glemmer man let, at de har ramt galt på gevinstmargenen.

Men det er ikke mindst de sidste 50 sider, kapitel 8-10, der har nyhedens interesse. De redegør for opinionsundersøgelserne i de østeuropæiske lande fra den kommunistiske frem mod den nutidige postkommunistiske periode. Matt Henn påviser, at der forud for den periode, hvor stalinismen overtog kontrollen med samfundsvidenskaberne, faktisk var forbavsende præcise undersøgelser i Tjekkoslovakiet og Ungarn. I 1960'erne kom der igen en opblomstring, der så afløstes af en ny kuldeperiode i 1970'erne. Et gennemgående problem har været, at undersøgelserne af befolkningens holdninger har været præget af svarpersonernes frygt – enten for at udtale sig, eller for *ikke* at udtale sig og derved vise manglende samarbejdsvilje over for de statlige bureauer. Begge dele er nok bortvejret i dag, men til gengæld tumler valgprognoser i Østeuropa med problemer, vi herhjemme kun genkender som mindre gener. Små aviser og småpartier forsøger at slå sig op på uvederhæftige undersøgelser, der for eksempel giver et parti 30 procent af stem-

merne, skønt det viser sig, at partiet kun får tre procent! Men hvordan skal man i det hele taget forudsige et valgresultat korrekt, når flere hundrede partier opstiller kandidater, nogle kun i enkelte kredse, så partisystemet er et forvirrende klude-tæppe lige op til valget?

Matt Henns bog er både oplysende og tankevækkende. Den kan ikke stå alene som en systematisk sammenfatning af emnet. Men den demonstrerer dels et grundigt kendskab til forholdene i England, dels en vilje til at gå i dybden i diskussionen om opinionsmålingerne, demokratiet og nutidssamfundet. Dermed har den også krav på en plads i faglitteraturen om dette emne.

Ole Borre
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

John Degnbol-Martinussen og Poul Engberg-Pedersen, *Bistand. Udvikling eller afvikling. En analyse af internationalt bistandssamarbejde*, København: Mellemfolkeligt Samvirke, 1999, 440 s., kr. 298,00.

Det er vel omkring ti år siden, at der sidst på dansk udkom en større bog om international bistand, så alene af den grund bør denne bog hilses velkommen. Det erklærede formål med bogen er at give et overblik over ændringerne i det internationale bistandssamarbejde efter afslutningen på den Kolde Krig, dvs. fokus i bogen ligger på bistanden i 1990'erne. Desuden er det formålet at give et indblik i de diskussioner, der udspiller sig omkring den nærmere indretning af international bistand og tillige at komme med forslag til forbedringer. Et hoved-

budskab i bogen er, at den internationale bistand i disse år er undergivet et politisk og økonomisk pres, som gør det særlig påtrængende at diskutere mulige ændringer og forbedringer.

Bogen er bygget systematisk op. I de første kapitler beskrives målsætninger, bagvedliggende interesser og strategier bag bistandssamarbejdet. Dernæst gennemgås en række faktuelle oplysninger om den samlede bistands omfang og opdeling i henholdsvis bilateralt og multilateralt formidlet bistand, og samspillet mellem de mange aktører, der er involveret i bistandsarbejdet, diskuteres. Herefter følger en diskussion af bistandsevaluering og bistandens virkninger i udviklingslandene, inden der afsluttes med en gennemgang af udvalgte problemer og udfordringer, som leder videre til diskussionen af mulige reformer af både organiseringen og finansieringen af den fremtidige bistand.

Forfatterne fremhæver selv seks gennemgående temaer eller udviklingstræk i deres fremstilling: Isoleringen af bistandspolitikken i donorlandene, udvidelsen af målene for bistandsarbejdet, statens rolle som hovedaktør er under pres, økonomisk globalisering marginaliserer bistanden, bistandsfilosofien erkender ikke magtforhold og konflikter og manglende erkendelse af forskellighed og mangfoldighed.

Der er på mange måder tale om en meget kompetent gennemgang af et særdeles omfattende problemkompleks. Den er tydeligt præget af forfatterens store viden om og mangeårige engagement i mest dansk, men også internationalt bistandsarbejde som konsulenter og beslutningstagere. Uden her at kunne yde bogens mange positive sider fuld retfærdighed vil jeg fremhæve bogens diskussion af udviklingsindsatsen inden for FN systemet